

* * *

Jan Ś r u t w a, *Studia z dziejów Kościoła w starożytności*, Lublin: RW KUL 1999, s. 240.

We wprowadzeniu do publikacji autor wskazuje na zasadniczy cel jaki wyznaczył sobie: „postanowiłem zebrać rozrzucone po różnych miejscach własne wypowiedzi, powstałe nieraz jako niepozorne szkice, przyczynki, tezy i małe rozprawy”. Książka stanowi zbiór 15 artykułów już publikowanych. Kierowana jest do wszystkich, którzy pragną lepiej poznać dzieje Kościoła. Do każdego artykułu dołączone jest streszczenie, które zaprezentowane zostało w języku niemieckim, angielskim, włoskim lub francuskim.

Materiał został uszeregowany w trzech częściach. Część pierwsza została zatytułowana: *Z dziejów Kościoła w Afryce Łacińskiej (Północnej)*. Zamieszczono tam artykuły omawiające epizody z dziejów Kościoła na przestrzeni II-VI wieku. W pierwszym artykule Autor omawia treść „najstarszego łacińskiego dokumentu kościelnego” (*Acta Martyrum Scillitanorum*). Dalsze trzy artykuły dotyczą czasów św. Augustyna. Najpierw Autor podejmuje sprawę przygotowania do sakramentu kapłaństwa w czasach św. Augustyna oraz kwestię wyboru następcy św. Augustyna na stolicę biskupią Hippony. Trzeci artykuł podejmuje kwestie „zaleceń pastoralnych św. Augustyna w obliczu najazdu Wandali”. Z tą tematyką wiąże inny artykuł z tej części, w którym zostały przedstawione „węzłowe problemy Kościoła w Afryce północnej po upadku panowania wandalskiego”. Całość tej części uzupełnia artykuł zatytułowany: *Aktualność społecznej myśli*

Ojców Kościoła. W tym artykule Autor stara się ukazać w oparciu o teksty Soboru Watykańskiego II oraz dokumenty papieskie aktualność przemyśleń Ojców Kościoła dotyczących kwestii społecznych. Jego zdaniem w encyklikach papieskich odnajdujemy potwierdzenie wniosków do jakich dochodzili już Ojcowie Kościoła.

W części drugiej został podjęty temat „prymatu rzymskiego” W oparciu o dokumenty pochodzące z okresu patrystycznego i wczesnego średniowiecza Autor ukazuje różne aspekty tego zagadnienia. Pierwszy z artykułów ma charakter syntetyczny (*Rozłam pomiędzy chrześcijańskim Wschodem i Zachodem oraz próby jego przewyciężenia w starożytności i średniowieczu*). W następnym została podjęta kwestia rozumienia obietnicy prymatu (Mt 16, 16-19) przez papieża Stefana I. Zdaniem Autora stanowisko św. Stefana zaprzecza tezie jakoby przed Edyktom Mediolańskim nie odwoływano się do Biblii celem uzasadnienia prymatu św. Piotra i jego następców. O tym, że prymat następców św. Piotra był uznawany świadczyć ma m. in. postawa św. Augustyna, którą Autor omawia w artykule: *Kontakty św. Augustyna z papieskim Rzymem*. Do papieża odwoływano się w sytuacjach zaistnienia problemów natury teologicznej. Również sami papieże podejmowali działania zmierzające do przewyciężenia błędnej nauki, co czasem wiązało się z bolesnymi przeżyciami, czego dowodzi sytuacja papieża Marcina I (*Z Rzymu na Krym – męczeńska podróż papieża Marcina I*). Nieco innym charakter ma świadectwo św. Winfrieda–Bonifacego, które zostało omówione w artykule *Święty Winfryd-Bonifacy – discipulus Romanae Ecclesiae*. Píše do Papieża, aby złożyć przysięgę na wierność Stolicy Apostolskiej.

Zakończenie książki stanowi suplement. Zamieszczone zostały w nim cztery artykuły, bardzo luźno ze sobą związane. Pierwszy przedstawia *Regulę wiary papieża Hormizdasa (z 515 roku) jako kościelny przykład dokumentu doskonałego*. Problematyka tak przedstawiona mieści się jeszcze w formule przyjętej jako tytuł całej publikacji. Natomiast pozostałe publikacje dotyczą spraw bliższych współczesności. W pierwszym z tych artykułów zostały omówione niektóre epizody z dziejów „diecezji Pomorza Zachodniego (wolińskiej i kamieńskiej)”. Całość uzupełniają artykuły: *Patriotyzm w ujęciu Ks. Hugona Kollątaja* oraz *Kościół katolicki na Zamojszczyźnie (rys historyczny)*.

Całościowe spojrzenie na książkę, której najstarsze elementy mają przynajmniej 16 lat, pozwala stwierdzić, że wiele spośród zamieszczonych artykułów zostało napisanych w odniesieniu do konkretnej sytuacji. Podejmowane tematy zostały opracowane zwięźle, przy użyciu pięknego języka. Choć część artykułów może zainteresować przede wszystkim historyka, z tytułu braku bezpośredniego zastosowania do dzisiejszych czasów, to jednak wiele z nich odwołuje się do współczesnych autorów, ale także do współczesnych problemów, które oczekują na rozstrzygnięcie. Wystarczy przywołać kwestię spojrzenia na człowieka, czy sprawę jedności Kościoła. Wnikliwemu czytelnikowi w poszukiwaniu konkretnych informacji pomogą indeks osób, indeks nazw geograficznych i etnicznych.

Podejmując się próby oceny tej książki można postawić pytanie do autora: dlaczego w pierwszej części dotyczącej Afryki Północnej umieścił artykuł przedstawiający aktualność „społecznej myśli Ojców Kościoła”, chociaż w tekście starożytni pisarze Afryki Północnej (Tertulian, Augustyn) są tylko wspomniani okazyjnie. Podobna wątpliwość dotyczy suplementu, w którym trudno dopatrzeć się związku z tytułem publikacji i na który składają się artykuły nawet mało związane z problematyką kościelną (por. *Patriotyzm w ujęciu ks. Hugona Kollątaja*).

Ks. Krzysztof Kita